

รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ

อินทราภรณ์ อินทรประจบ^{1*} วันทนีย์ แสนภักดี² และ สัณญา เคนาภูมิ³

Network management model of provincial organic agriculture groups in Chaiyaphum Province

Inthuraporn Intharaprajob^{1*} Wantanee Sanphakdee² and Sanya Kenaphoom³

¹⁻² มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

¹⁻² Northeastern University

³ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ Faculty of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University

* Corresponding author. E-mail address: Inthuraporn@gmail.com

received August 20, 2019

revised September 16, 2019

accepted November 18, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาศักยภาพพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็ง 2. สร้างและรับรองรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งฯ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเคราะห์เอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในศึกษาศักยภาพพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในจังหวัดชัยภูมิพื้นที่ 3 อำเภอ ดังนี้ 1.กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมการตลาด ตำบลโพธิ์ทอง 2.กลุ่มสมุนไพรบ้านดอนกอก หมู่ 7 ตำบลโคกสะอาด จังหวัดชัยภูมิ และ 3.กลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่แบบอินทรีย์บ้านท่าเตื่อ หมู่ 9 ตำบลบ้านยาง จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มเป้าหมายในการสร้างรูปแบบฯ คือ นักวิชาการเกษตร ผู้นำชุมชน ราษฎรชาวบ้านและผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวนทั้งสิ้น 9 คน (Key Performance) ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงจากผู้เชี่ยวชาญการบริหารจัดการเครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ เครื่องมือที่ใช้การวิจัยได้แก่ วิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกตและประเด็นสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. กลุ่มเกษตรกรแบบอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ กลุ่มมีความพร้อม มีศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่ม ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน มีความเป็นเอกภาพ กลุ่มเกิดขึ้นจากความเข้าใจในปัญหาและมีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน และกลุ่มเกิดขึ้นบนพื้นฐานความสมัครใจ มีการพัฒนาและการเรียนรู้ของกลุ่มเครือข่ายเป็นระยะ ๆ มีสวัสดิการสมาชิกและชุมชน เกษตรกรมีความภูมิใจที่สามารถกำหนดราคาขายได้เอง มีชีวิตที่ดี มีความสุข มีกองทุนสำรองของกลุ่ม มีอำนาจต่อรองในเรื่องการกำหนดราคาสินค้าเพิ่มขึ้นและมีการวางแผนร่วมกัน กลุ่มสามารถผลิตอินทรีย์ได้ตรงกับความต้องการตลาด ใช้ชีวิตเรียบง่าย 2. รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 มิติ คือ 2.1 มิติด้านของผู้นำประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ 2.2 มิติด้านทีมคุณภาพ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ 2.3 มิติด้านเครือข่ายประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ และ 2.4 มิติด้านกิจกรรมของเครือข่าย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ มีความเป็นไปได้ มีความถูกต้อง มีความเป็นประโยชน์ และมีความเหมาะสมในทุกรายการ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็ง เกษตรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ

ABSTRACT

The objective of this research is to 1. Study the potential of the successful areas in managing a strong network, 2. Develop and implement a strong network management model. This research use qualitative research methods through written documents, observations, in-depth interviews and panel discussions. The target groups for this study are the organic farmers in the successful areas and community leaders. There are organic farmers groups in 3 districts of Chaiyaphum Province, as follows: 1. Community Enterprise Group, Phon Thong Subdistrict Marketing Center 2. Ban Don Kok Village Herbal Group 7 Khok Sa-ad Subdistrict, Chaiyaphum Province, and 3. Farmers Group Organic Big Farm, Ban Tha Duea, Village No. 9, Ban Yang Subdistrict, Chaiyaphum Province. The target group for a creation of network management model that could strengthens the organisation are agricultural researchers, community leaders, villagers and those involved in the management of organic farming in Chaiyaphum Province. 9 people (Key Performance), were selected as target group through their expertise of managing the network of Organic agriculture. The research instruments. were thorough interviews, observations and group discussion The data were analyzed using content analysis and descriptive statistics. The research found that 1. Organic farming groups at Chaiyaphum Province are strong and able to rely on themselves. The groups are readiness and united. Moreover, The group is born voluntarity from a mutual understanding of the problem and a shared value on problem solving. There are equipped with periodic learning and development among the network group as well as a welfare policy in place among members and community. Farmers are proud to be able to set their own prices, secure a well-being life, as well as a group is being able to reserve some fund. An ability to have power over product prices and joint planning allow the group to produce organic products in accordance with market demand, which make life easier. 2. A strong network management model of organic farming groups of Chaiyaphum Province consists of 4 dimensions, namely 2.1 The dimension of the leadership consists of 10 characteristics; 2.2 The dimension of the quality team consists of 8 characteristics; 2.3 The network dimension consists of 8 characteristics; 2.4 The activities of the network consists of 6 characteristics. The selected experts gave favourable opinions to the findings and agree that the management model of organic groups in the province of Chaiyaphum is useful and potentially adaptable to others.

Keywords : Strong Network Management, Organic Agriculture in Chaiyaphum Province

บทนำ

ระบบการเกษตรในประเทศไทย ได้ถูกผลักดันให้เข้าสู่ระบบการเกษตรกรรมแผนใหม่ เป็นช่วงการปฏิวัติเขียว (Green Revolution) โดยสนับสนุนให้มีการปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว มีการนำเอาเทคโนโลยีทางการเกษตรใหม่ ๆ เข้ามาใช้ทดแทนแรงงานคนและแรงงานสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้สารเคมีทางการเกษตรจำพวกปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และฮอร์โมนพืช โดยเพียงเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งให้ได้ผลผลิตที่สูงขึ้น ในการลงทุนและระยะเวลาที่เท่าเดิม จึงทำให้เกิดการยอมรับเกษตรกรรมแผนใหม่ และได้พัฒนากลายเป็นแนวทางหลักในการผลิตทางการเกษตร เกษตรกรจำนวนมากจึงได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เน้นการพัฒนา แต่พัฒนาแบบไม่ทั่วถึง ด้วยวิธีการผลิตแบบใหม่ที่พึ่งพาเคมีภัณฑ์เพื่อให้ได้ผลผลิตจำนวนมาก (มูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย, 2559) จากข้อมูลในการประชุมคณะกรรมการเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) เมื่อปี 2559 (กรีนเนท, 2559) กลุ่มเกษตรกรได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการเกษตรแผนใหม่ว่าก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดความเสื่อมโทรม เกิดผลกระทบที่ทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น จนนำไปสู่ปัญหาหนี้สินและยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค ความล้มเหลวของระบบเกษตรกรรมแผนใหม่ที่ได้นำไปก่อให้เกิดผลกระทบต่อเกษตรกรเป็นอย่างมากแล้ว การใช้สารเคมีที่นอกจากจะทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นแล้ว ยังเกิดปัญหาตามมาอีก ไม่ว่าจะเป็นปัญหา

โรคพืชและแมลง แหล่งน้ำปนเปื้อนด้วยสารเคมี ความเสื่อมโทรมของดิน สารเคมีปนเปื้อนในผลผลิตเกินปริมาณที่กำหนด ทำให้เกิดพิษภัยต่อผู้บริโภค สภาพแวดล้อมถูกทำลายเสียหายจนยากที่จะเยียวยาให้กลับคืนมาดังเดิม (จำนงค์ จุลเอียด, 2552)

จากเหตุผลดังที่กล่าว ทำให้เกิดความพยายามในการหาทางเลือกที่นอกจากจะคำนึงถึงทั้งสุขภาพของผู้บริโภคและรักษาสมาคมคุณธรรมชาติ ประชาชนทุกระดับให้มีความปลอดภัยและสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดมลพิษและผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและระบบนิเวศ ประชาชนมีอาชีพและมีรายได้ที่มั่นคง ซึ่งในการขับเคลื่อนการทำงานในรูปแบบของกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์นั้น ต้องมีการพัฒนาเป็นองค์รวมตลอดห่วงโซ่การผลิต การแปรรูป กลุ่มเกษตรกร ผู้บริโภค ผู้ประกอบการ หน่วยงาน องค์กรเอกชน เป็นหุ้นส่วนร่วมกันพัฒนา เกิดจากความต้องการของตลาดหรือผู้บริโภค กระตุ้นให้เกิดการผลิตซึ่งต้องมีผู้ประกอบการที่มีจิตสำนึกการค้าที่เป็นธรรมมาร่วมวางแผนการผลิตและการตลาดร่วมกับกลุ่มเกษตรกร การให้บริการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐหรือองค์กร และขับเคลื่อนจากเกษตรกรผู้ผลิตเองที่ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางอาหาร (กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจสหกรณ์ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดยโสธร, 2559) จากข้อมูลผลวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดชัยภูมิ สรุปได้ดังนี้ 1. จังหวัด มียุทธศาสตร์ที่ว่าด้วยการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ 2. วิสาหกิจชุมชนได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้านความรู้ ปัจจัยการผลิต เงินทุนมีจำนวนน้อย จึงทำให้วิสาหกิจชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง ไม่ได้รับการสนับสนุนจึงไม่ดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่อง 3. กลุ่มที่มีการพัฒนาจากระดับปานกลางไปเป็นระดับดี สามารถพัฒนาตัวเอง ส่งผลให้กับสมาชิกและชุมชน มีรายได้เพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้นในภาพรวมของจังหวัด 4. ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการด้านการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์เป็นจำนวนมาก

ถึงแม้ว่าจะมีความพยายามในการหาหนทางในการขับเคลื่อนกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะทำให้เกิดการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้ ปัจจุบันจังหวัดชัยภูมิ มีการส่งเสริมการทำเกษตรแบบอินทรีย์ในเพียงบางอำเภอเท่านั้น อาทิ อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอหนองบัวระเหว อำเภอกอนสวรรค์ อำเภอภูเขียว อำเภอแก้งคร้อ ฯลฯ ซึ่งผลจากการศึกษาโดยภาพรวม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังต่างคนต่างผลิต เท่าที่สามารถเรียนรู้ได้ ยังต้องพึ่งพาตลาดทางการตลาด จึงส่งผลต่อราคาของผลิตผล ยังไม่แน่นอน ยังมีการผันผวนขึ้นลงไปตามยถากรรม มีการรวมตัวของกลุ่มผู้ผลิตแบบอินทรีย์ แต่ยังไม่เป็นรูปแบบที่ชัดเจน มีการริเริ่มโครงการตลาดสินค้าสีเขียวให้เกษตรกรนำผลผลิตมาจำหน่ายในบางพื้นที่ แต่ก็ยังไม่สามารถช่วยเกษตรกรอินทรีย์ส่วนใหญ่ได้ และจากการสรุปประเด็นปัญหาและความต้องการของประชาชนเชิงพื้นที่ จังหวัดชัยภูมิได้รวบรวมสภาพปัญหาความต้องการของประชาชน โดยการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนทุกภาคส่วนของสังคม เวทีจังหวัดเคลื่อนที่ เวทีประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งรับฟังความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำมาหาทางแก้ไข ปัญหา และความต้องการด้านเกษตรกรรม สภาพปัญหาที่พบมีหลายประเด็น เช่น เช่น ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ การใช้ปุ๋ยเคมี ขาดตลาดกลางจำหน่าย ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิต ขาดแหล่งเงินทุน อีกทั้ง เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตพืชผักผลไม้ให้เข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรายย่อย ทำให้ไม่สามารถวางแผน จึงถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง เพื่อให้การแก้ไขปัญหาบังเกิดผลจึงต้องการมีการพัฒนาการเกษตรสมัยเก่าเป็นเกษตรสมัยใหม่ การลงทุนน้อยแต่ได้ผลผลิตมาก เน้นความเป็นธรรมชาติเป็นหลัก

ดังนั้น เพื่อส่งเสริมขีดความสามารถในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร จึงจำเป็นต้องสร้างและพัฒนาเครือข่ายในการบริหารจัดการเครือข่าย กระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ แนวคิดสำคัญ โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการทางเกษตรกรรมแบบอินทรีย์ร่วมกัน เป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันในตัวกระทำที่หลากหลายมีคุณลักษณะความสัมพันธ์ทั้งในลักษณะหลายองค์กรที่มีความแตกต่างกันในทรัพยากรและศักยภาพมาร่วมมือกันภายใต้เป้าหมายอย่างเดียวกัน โดยที่แต่ละองค์กรไม่ได้สูญเสียความเป็นอิสระในการจัดการองค์กรของตนเอง ไม่มีการแข่งขันภายในเครือข่าย แต่มีความสัมพันธ์ในเชิงร่วมมือกันในการตัดสินใจจัดการทางเกษตรกรรมแบบอินทรีย์ร่วมกัน (Bevir, 2009) ยึดเป้าหมายของกลุ่มเป็นหลักในการจัดตั้งกลุ่ม นำไปสู่การพัฒนาเครือข่ายเพื่อแก้ไขสภาพปัญหาการบริหารจัดการเครือข่ายของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารการสร้างเครือข่ายในการทำงานเชิงพัฒนา มีแนวโน้มที่จะเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรที่ทำงานพึ่งพิงซึ่งกันและกันมากกว่าที่จะแข่งขันกัน หัวใจสำคัญของเครือข่ายทางสังคมอยู่ที่กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันเป็นประจำ พัฒนาไปสู่การสานความสัมพันธ์ในเชิงคุณภาพ การวางแผนดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน ทำให้กิจกรรมเหล่านั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น โดยเน้นเงื่อนไขสำคัญในการรักษาและพัฒนาเครือข่าย ให้สามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตร

อินทรี จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการรวมกลุ่มเกษตรกรแบบอินทรี นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีจังหวัดชัยภูมิ ให้สามารถบริหารจัดการเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ จนสามารถทำให้กลุ่มเกษตรกรอินทรีจังหวัดชัยภูมิ มีอาชีพและมีรายได้ที่มั่นคง สามารถสร้างรายได้สู่ครัวเรือนและชุมชนได้จำนวนมากต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศักยภาพพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ ในการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรี จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อสร้างและรับรองรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรี จังหวัดชัยภูมิ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรี จังหวัดชัยภูมิ ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขอบเขตการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตเชิงพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่เฉพาะกลุ่มเกษตรกรอินทรี ในจังหวัดชัยภูมิพื้นที่ 3 อำเภอ ดังนี้

1. บ้านโพธิ์ทอง หมู่ 2 ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
2. บ้านดอนกอก หมู่ 7 ตำบลโคกสะอาด อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ
3. บ้านท่าเตื่อ หมู่ 9 ตำบลบ้านยาง อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

2. ขอบเขตเชิงเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับศักยภาพพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย 4 มิติ คือ 1. มิติของผู้นำ 2. มิติด้านทีมคุณภาพ 3. มิติด้านเครือข่าย และ 4. มิติด้านกิจกรรมของเครือข่าย

3. ขอบเขตประชากร (กลุ่มเป้าหมาย)

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในศึกษาศักยภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรี จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรกรอินทรี ผู้นำชุมชน จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มเกษตรกรอินทรี ในจังหวัดชัยภูมิที่มีการบริหารจัดการที่เข้มแข็ง จำนวน 15 คน ดังนี้ 1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมการตลาด ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 คน 2. กลุ่มสมุนไพรมันดอนกอก หมู่ 7 ตำบลโคกสะอาด อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 คน 3. กลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่อินทรีบ้านท่าเตื่อ หมู่ 9 ตำบลบ้านยาง อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 คน

กลุ่มเป้าหมายในการรับรองและยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่าย คือ เกษตรกรผู้ผลิตแบบอินทรี ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเกษตรกรอินทรีในจังหวัดชัยภูมิ จำนวนทั้งสิ้น 9 คน (Key Performance) ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วย 1. ตัวแทนจากเกษตรกรอินทรี ภาคธุรกิจเกษตรกรอินทรี จังหวัดชัยภูมิ 2 คน 2. นักวิชาการ และอาจารย์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นผู้ที่ขับเคลื่อนเกษตรกรอินทรีมาอย่างต่อเนื่อง จำนวน 2 คน 3. เกษตรจังหวัดหรือเกษตรกรอำเภอ หน่วยงานราชการที่ขับเคลื่อนเกษตรกรอินทรี จำนวน 2 คน 4. ผู้นำชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรอินทรี จำนวน 1 คน และ 5. ปราชญ์ชาวบ้านเกษตรกรอินทรี จำนวน 2 คน

4. ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยทำการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรี จังหวัดชัยภูมิ ในระหว่างเดือนมีนาคม ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2562

การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัยเพื่อความน่าเชื่อถือของผลวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า โดยเริ่มตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม เพื่อนำมาเปรียบเทียบข้อมูลเดียวกันที่เก็บมาได้จากเวลา สถานที่ หรือบุคคลที่แตกต่างกัน หากข้อมูลที่ได้มีความแตกต่างกันหรือขัดแย้งกัน ผู้วิจัยจะเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้งและหากข้อมูลที่ได้ทำการตรวจสอบแล้ว พบว่าเป็นข้อมูลที่เหมือนกัน น่าเชื่อถือเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง ข้อมูลเหล่านั้นจะนำกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลหลักอ่าน หรือกลับไปถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงตามที่ผู้ให้ข้อมูลบอก เมื่อได้ข้อมูลและประเด็นที่ตรงกับผู้ให้ข้อมูลแต่ละครั้ง แล้วทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ หลักการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาศักยภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ การสร้างและรับรองรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ
2. สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมประเด็นสาระสำคัญของศักยภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายปรับปรุงแก้ไข จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ ร่วมกับการแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตนำมากำหนดเป็นรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิฉบับร่าง
4. สร้างประเด็นคำถาม โดยกำหนดรูปแบบของประเด็นคำถาม เป็นแบบคำถามปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มสามารถตอบได้อย่างอิสระ ตามความคิดเห็นในแต่ละข้อคำถาม
5. นำประเด็นคำถาม ให้อาจารย์ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมและเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ความเข้าใจ การใช้ภาษา ให้ถูกต้องเหมาะสม และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะอีกครั้งหนึ่ง
6. นำประเด็นคำถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อพิจารณาความถูกต้อง สมบูรณ์อีกครั้ง และจัดพิมพ์ประเด็นคำถามนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล
7. ดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อรับรองรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ ที่มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น ในวันที่ 25 พฤษภาคม 2562 เวลา 09.00 – 12.00 น.

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตและการสนทนากลุ่มตามประเด็นที่ค้นหา และนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจัดแยกประเภทข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ และมีการวิเคราะห์แบบเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อแยกแยะจัดกลุ่มข้อมูล ทำหัวข้อการจัดหมวดหมู่ข้อมูล การทำแผนที่ความคิด มีการสรุปเนื้อหาผลการวิจัยตามประเด็นที่ศึกษาแล้วนำเสนอเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. กลุ่มเกษตรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ กลุ่มมีความพร้อม มีศักยภาพการบริหารจัดการภายในกลุ่ม สามารถขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกันได้ ไม่เกิดความเหลื่อมล้ำในการดำเนินงานของเครือข่าย ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความเป็นเอกภาพ กลุ่มเกิดขึ้นจากความเข้าใจในปัญหาและมีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีการพัฒนาและการเรียนรู้ของกลุ่มเครือข่ายเป็นระยะ ๆ ทั้งก่อนดำเนินการ ระหว่างการดำเนินการ และหลังจากดำเนินกิจกรรมหรือโครงการของกลุ่ม ด้านผู้นำกลุ่ม เกษตรกรมีความภาคภูมิใจที่สามารถกำหนดราคาขายได้เอง เมื่อมีการรวมกลุ่มกันและวางแผนการผลิตร่วมกัน ทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตและมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพจนมีชีวิตที่ดี มีความสุข มีสังคมดีขึ้น มีกองทุนสำรองของกลุ่ม มีอำนาจต่อรองในเรื่องการกำหนดราคาสินค้าเพิ่มขึ้นและมีการวางแผนร่วมกันในรูปของเครือข่าย ซึ่งทำให้กลุ่มสามารถผลิตผลอินทรีย์ได้ตรง

กับความต้องการตลาด สามารถปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบอย่างของกลุ่มในเรื่องการไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และอบายมุขในทุกรูปแบบ และใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย

ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรแบบอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ มี 4 มิติ คือ

มิติที่ 1 ด้านผู้นำ ความเข้มแข็งของผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญลำดับต้น ๆ ที่ทำให้เครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์เข้มแข็ง ซึ่งจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นอย่างยิ่ง ผู้นำที่มีความรู้ ความเข้าใจในภารกิจที่รับผิดชอบอยู่เป็นอย่างดี เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในงานที่ทำ มีความรับผิดชอบสูงต่องาน มีวิสัยทัศน์ มีการประสานงานที่ดีและที่สำคัญหากได้รับการยอมรับและต้องมีความสามารถในการกระตุ้นหรือจูงใจให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติตามความต้องการของผู้นำได้ จุดเด่นของผู้นำกลุ่มที่จำเป็นต้องมีคุณลักษณะดังนี้ ต้องมีวิสัยทัศน์ กล้าเปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำ มีการประสานงานที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์คิดเป็นทำเป็น ตั้งใจมุ่งมั่นในการทำงาน มีความอดทน มีอุดมการณ์ มีการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ต้องเป็นนักสร้างแรงบันดาลใจที่ดี

มิติที่ 2 ด้านทีมคุณภาพ วิธีการจัดการทีมของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ให้มีความเข้มแข็ง ทำได้โดยการส่งเสริมการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ มีผู้นำที่มีความเข้มแข็ง รอบรู้และมีความเข้าใจในภารกิจของตนเอง มีการประสานผลประโยชน์ให้กับสมาชิกเครือข่ายเป็นอย่างดี มีวิสัยทัศน์ คณะกรรมการของกลุ่มควรมีวาระการทำงานที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน และควรมีการหมุนเวียนกัน มีบทบาทและหน้าที่ในการดำเนินงานที่ชัดเจน แบ่งแยกเป็นหน้าที่ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ อีกทั้งเป็นการสร้างความยั่งยืนในการบริหารจัดการงานให้กับกลุ่มในระยะยาว มีโครงสร้างการบริหารงานเป็นรูปแบบที่ชัดเจน แบ่งงานกันทำ มีระบบการเงินของกลุ่มที่ดี ฯลฯ และมีการจัดทำ เป้าหมาย กฎ ระเบียบ กติกา ข้อตกลงของเครือข่ายร่วมกัน บนพื้นฐานความเห็นชอบของกลุ่ม ที่เข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายและใช้กติกาขึ้น ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม มุ่งเน้นให้เกิดความร่วมมือกันในกลุ่ม ไม่ใช้การแข่งขัน

มิติที่ 3 ด้านเครือข่าย กลุ่มเกิดขึ้นจากความเข้าใจในปัญหาและมีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ตระหนักถึงการดูแลรักษาสุขภาพ และกลุ่มเห็นประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมเครือข่าย เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความสมัครใจของสมาชิก การบริหารจัดการกลุ่มเพื่อให้หลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวนั้นต้องประกอบด้วยวิธีการบริหารจัดการเครือข่ายทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การบริหารจัดการอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจ เครือข่ายมีการสื่อสารที่เน้นความเท่าเทียมและเสมอภาคในการทำงาน เครือข่ายควรมีศูนย์ประสานงาน สถานที่ตั้งชัดเจนและบุคลากรที่ทำหน้าที่ประสานงานของเครือข่าย มีการการประชุมพูดคุย โดยสลับหมุนเวียนกันไปตามพื้นที่ตั้งของกลุ่มสมาชิกในแต่ละพื้นที่ เครือข่ายต้องมีบทบาทในการให้ข้อมูลที่มีความเป็นปัจจุบัน รวดเร็ว และตอบสนองต่อประโยชน์ของกลุ่ม ตรงกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง อย่างทันเวลา ไม่เกิดความล่าช้าหรือขาดความคล่องตัวให้กับกลุ่มเครือข่าย

มิติที่ 4 ด้านกิจกรรมของเครือข่าย ภารกิจที่โดดเด่นของกลุ่มเครือข่ายการประสานงาน การออกแบบกิจกรรมของเครือข่าย เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และสร้างกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืนให้กับสมาชิก กิจกรรมควรมาจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีการพัฒนากิจกรรมที่มีความสร้างสรรค์และเชื่อมโยงไปถึงทุกคนในกลุ่มเครือข่าย และเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ที่เป็นต้นแบบของเครือข่าย มีเกษตรต้นแบบในพื้นที่ที่เป็นตัวอย่าง เพื่อช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้กับสมาชิก มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้เห็นถึงระดับความพร้อมของการบริหารจัดการแต่ละกลุ่ม ก่อนนำไปสู่การพัฒนาในรูปแบบของเครือข่าย การทำข้อตกลงความร่วมมือกับหลาย ๆ เครือข่าย มีการบริหารจัดการกิจกรรมในรูปแบบทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งใน

2. รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ มีองค์ประกอบ 4 มิติ คือ

2.1 มิติด้านของผู้นำ ประกอบด้วย 1) มีวิสัยทัศน์ 2) กล้าเปลี่ยนแปลง 3) การประสานงานที่ดี 4) มีมนุษยสัมพันธ์ 5) ตั้งใจมุ่งมั่นในการทำงาน มีความอดทน มีอุดมการณ์ 6) มีการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 7) มีคุณธรรม จริยธรรม 8) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 9) เป็นนักสร้างแรงบันดาลใจที่ดี 10) ต้องเป็นนักประชาสัมพันธ์ที่ดี

2.2 มิติด้านทีมคุณภาพ ประกอบด้วย 1) ทีมต้องอยู่ได้ พึ่งตนเองได้ 2) ทีมต้องมีความรู้ 3) ทีมต้องมีความซื่อสัตย์ คุณธรรม จริยธรรม 4) ทีมต้องมีสามัคคีในกลุ่ม 5) ทีมต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 6) ทีมต้องมีอุดมการณ์ร่วมกัน ยึดมั่นกติกา/กฎเกณฑ์ 7) ทีมต้องมีกิจกรรมสอดคล้องสถานการณ์ 8) ทีมต้องมีศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

2.3 มิติด้านเครือข่าย ประกอบด้วย 1) ต้องมีอุดมการณ์ของเครือข่าย มีอุดมการณ์ร่วมกัน 2) สร้างเครือข่ายความ

ร่วมมือกลุ่มอาชีพ 3) เวทีแลกเปลี่ยนให้กับเครือข่าย 4) การสร้างกระบวนการเรียนรู้ 5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่หลากหลาย 6) การประชาสัมพันธ์อย่างเหมาะสม 7) มีหน่วยงานที่ปรึกษา 8) การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

2.4 มิติด้านกิจกรรมของเครือข่าย ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้กิจกรรม 2) กิจกรรม Best Practice 3) ข้อมูลกลางเครือข่ายควรมีกิจกรรมการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่น 5) กิจกรรมตอบโต้และความต้องการ 6) กิจกรรมตามประเภทของเครือข่าย

2.5 ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ ความเป็นไปได้ มีความถูกต้อง มีความเป็นประโยชน์ และมีความเหมาะสมในทุกรายการ

ผลการรับรองรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์จังหวัดชัยภูมิ จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 ท่าน ปรากฏผลดังตารางที่ 8

ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลการรับรองรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์จังหวัดชัยภูมิ จากผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน

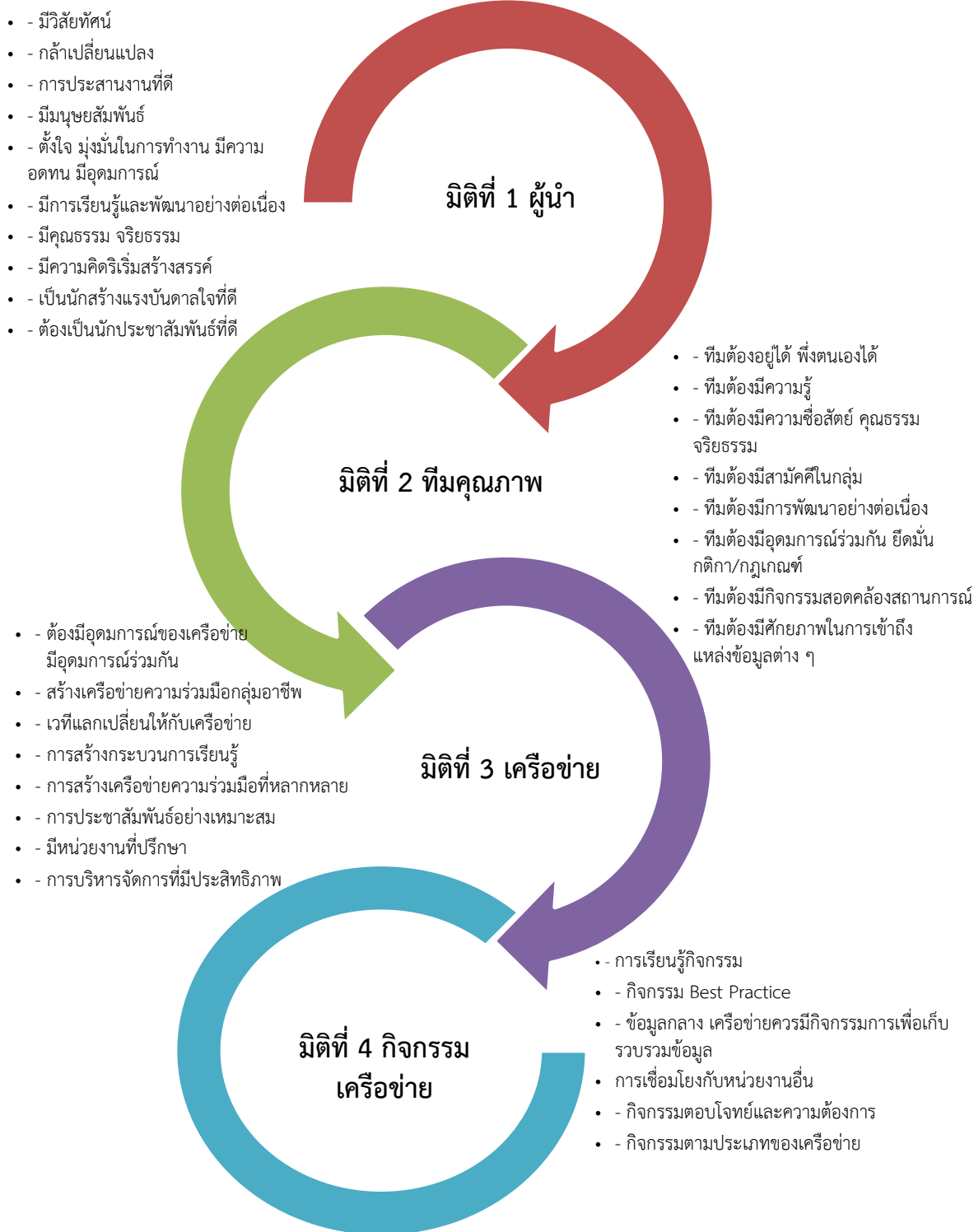
ที่	รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านความเป็นไปได้				
1	1.1 มิติของผู้นำ	4.78	0.53	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2	1.2 มิติด้านทีมคุณภาพ	5.00	0.00	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3	1.3 มิติด้านเครือข่าย	4.89	0.33	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4	1.4 มิติด้านกิจกรรมเครือข่าย	4.89	0.33	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5	1.5 องค์ความรู้ใหม่	4.56	0.53	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
	เฉลี่ยด้านความเป็นไปได้	4.78	0.34	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ด้านความถูกต้อง				
6	2.1 มิติของผู้นำ	5.00	0.00	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
7	2.2 มิติด้านทีมคุณภาพ	4.78	0.44	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
8	2.3 มิติด้านเครือข่าย	4.89	0.33	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
9	2.4 มิติด้านกิจกรรมเครือข่าย	4.78	0.44	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
10	2.5 องค์ความรู้ใหม่	4.56	0.53	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
	เฉลี่ยด้านความถูกต้อง	4.80	0.35	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ด้านความเป็นประโยชน์				
11	3.1 มิติของผู้นำ	5.00	0.00	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
12	3.2 มิติด้านทีมคุณภาพ	4.78	0.44	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
13	3.3 มิติด้านเครือข่าย	4.67	0.71	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
14	3.4 มิติด้านกิจกรรมเครือข่าย	4.89	0.33	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
15	3.5 องค์ความรู้ใหม่	4.56	0.53	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
	เฉลี่ยด้านความเป็นประโยชน์	4.78	0.40	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ด้านความเหมาะสม				
16	4.1 มิติของผู้นำ	4.89	0.33	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลการรับรองรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์จังหวัดชัยภูมิ จากผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน

ที่	รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
17	4.2 มิติด้านทีมคุณภาพ	4.78	0.44	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
18	4.3 มิติด้านเครือข่าย	4.89	0.33	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
19	4.4 มิติด้านกิจกรรมเครือข่าย	4.89	0.33	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
20	4.5 องค์ความรู้ใหม่	4.67	0.50	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
	เฉลี่ยด้านความเหมาะสม	4.82	0.39	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
	เฉลี่ยรวมทั้งหมด	4.79	0.37	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

จากตารางที่ 8 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลการรับรองรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม ผู้เชี่ยวชาญมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.79$) ในระดับคุณภาพที่ระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม ผู้เชี่ยวชาญ มีระดับความคิดเห็นอยู่ระดับสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.82$) ในระดับคุณภาพที่ระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งทุกข้อ ส่วนข้อคำถามที่ผู้เชี่ยวชาญมีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ คำถามองค์ความรู้ใหม่ ทั้งด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.56$) ทั้ง 3 ด้าน โดยมีระดับคุณภาพที่ระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งทุกข้อ

ซึ่งจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในการรับรองรูปแบบ ผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์จังหวัดชัยภูมิ (ฉบับสมบูรณ์) ได้ดังรูปภาพดังนี้

ภาพ 1 รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์จังหวัดชัยภูมิ (ฉบับสมบูรณ์)

อภิปรายผล

ผลจากการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ โดยการสังเคราะห์เอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัย มาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. กลุ่มเกษตรกรแบบอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ มีศักยภาพในการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ที่เข้าร่วมเป็นเครือข่าย มีความพร้อม มีศักยภาพการบริหารจัดการภายในกลุ่มที่เข้มแข็งเป็นพื้นฐาน โดยมีปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ มี 4 มิติ คือ

มิติที่ 1 ด้านผู้นำ ความเข้มแข็งของผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญลำดับต้น ๆ ที่ทำให้เครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์เข้มแข็ง ซึ่งจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นอย่างยิ่ง ความเข้มแข็งของผู้นำและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ มีความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ ทั้งในด้านเศรษฐกิจและการดำรงชีวิต สอดคล้องกับตัวชี้วัดการผลิตและการบริโภคของชุมชน คือ สมาชิกในชุมชนมีรายได้จากการประกอบอาชีพหรือจากการผลิตในชุมชน สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์แบบเจาะลึกของผู้ให้สัมภาษณ์รองประธานชมรมเห็ดเกษตรธรรมชาติ ชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จากการศึกษาของ (ธวัชชัย เสือเมือง และ ยุภาพรณ มั่นกระโทก ,2561) พบว่า กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ชุมชนบ้านเขาคิน ซึ่งเป็นกลุ่มครอบครัวเกษตรกรที่ปลูกผักปลอดสารพิษมาก่อน ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปรับเปลี่ยน คือ ผู้นำกลุ่มเกษตรกรมีทักษะในการทำงานชุมชน การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนและหาทางแก้ไขร่วมกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ของนันทิดา จันทศิริ (2560) ได้ศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการองค์กรชุมชนกรณีองค์กรการเงินชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช สสำรวจ และวิเคราะห์สภาพปัญหา ในการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช และเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายในการพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชนที่ประสบความสำเร็จเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกองค์กรเป้าหมาย จำนวน 3 แห่ง ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้วิธีการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสนทนากลุ่ม มีการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอผลวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ผลการวิจัย พบว่าปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ปัจจัยนำเข้า ความสำเร็จด้านผู้นำพบว่า ผู้นำต้องมีความรู้ความสามารถและพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีคุณธรรมและจริยธรรม และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิก

มิติที่ 2 ด้านทีมคุณภาพ การส่งเสริมการดำเนินการอย่างมีคุณภาพของเครือข่าย คณะกรรมการของกลุ่มควรมีวาระการทำงานที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน และมีการหมุนเวียนกัน มีบทบาทและหน้าที่ในการดำเนินงานที่ชัดเจน อีกทั้งเป็นการสร้างความยั่งยืนในการบริหารจัดการงานให้กับกลุ่มในระยะยาว โครงสร้างการดำเนินงานของกลุ่ม ต้องสามารถยืดหยุ่นและทำงานได้ในทุกสถานการณ์ พร้อมทั้งจะแก้ไขปัญหาได้อย่างทันเวลา กลุ่มเครือข่ายเข้าร่วมเป็นเครือข่ายด้วยความตั้งใจจริง มีโครงสร้างการบริหารงานเป็นรูปแบบที่ชัดเจน ระบบควบคุมดูแล แบ่งงานกันทำ มีระบบการเงินของกลุ่มที่ดี ฯลฯ และมีการจัดทำ เป้าหมาย กฎระเบียบ กติกา ข้อตกลงของเครือข่ายร่วมกัน บนพื้นฐานความเห็นชอบของกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา พยุงสิน (2561) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย (ผักและผลไม้) แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ในจังหวัดลพบุรี พบว่า ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกเกี่ยวกับการผลิตผักและผลไม้ เพื่อให้ได้คุณภาพมีความปลอดภัย และมีการวางแผนผลิตร่วมกันระหว่างสมาชิก เพื่อให้มีผลผลิตออกสู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอ ให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษาในการดำเนินธุรกิจผักและผลไม้ปลอดภัย ส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างเกษตรกร ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยมีการสร้างกลุ่มสมาชิกเพื่อการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย ไว้ให้คำแนะนำในการดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว ผักและผลไม้ให้ถูกวิธี เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ สุเทพ คำเมฆ (2559) พบว่า การพัฒนากลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ จำเป็นต้องรู้จักใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมในการพัฒนาชุมชนพึ่งตนเอง ได้แก่ 1. การฝึกนิกาลังของทุนทางสังคมกับปัจจัยเกื้อหนุนและทุนชุมชนอื่นๆ 2. การมีพื้นที่และเวทีให้ทุนทางสังคมได้ถูกใช้ประโยชน์ (Platform) 3. การสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อให้เกิดการสะสมและเพิ่มขึ้นของทุนทางสังคมและ 4. การเสริมสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของทุนทางสังคมในระยะยาว

มิติที่ 3 ด้านเครือข่าย กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ เกิดขึ้นจากความเข้าใจในปัญหาและมีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และกลุ่มเห็นประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมเครือข่าย เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความสมัครใจของสมาชิก โดยคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มที่มีความต้องการจะรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเป็นหลัก การบริหารจัดการกลุ่มเพื่อให้หลวมรวมเป็นหนึ่ง

เดียวได้นั้น ต้องประกอบด้วยวิธีการบริหารจัดการเครือข่ายทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การบริหารจัดการอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจ ใช้พื้นที่การประชุม โดยสลับหมุนเวียนกันไปตามพื้นที่ตั้งของกลุ่มสมาชิกที่เป็นลูกข่ายในแต่ละพื้นที่ เครือข่ายควรมีการสื่อสารที่เน้นความเท่าเทียมและเสมอภาคในการทำงาน เครือข่ายควรมีศูนย์ประสานงาน สถานที่ตั้งชัดเจน มีบุคลากรที่ทำหน้าที่ประสานงานของเครือข่าย เครือข่ายต้องมีบทบาทในการให้ข้อมูลที่มีความเป็นปัจจุบัน รวดเร็ว และตอบสนองต่อประโยชน์ของกลุ่ม และเครือข่ายควรมีการพัฒนากิจกรรมที่มีความสร้างสรรค์และเชื่อมโยงไปถึงทุกกลุ่มเครือข่าย ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมานั้น สอดคล้องกับการศึกษาของ (อรรณพ เรื่องกัลป์ปวงค์ และคณะ, 2557) ที่ศึกษาการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ ชุมชน วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี กลุ่มเครือข่าย ฯ มีการจัดสรรทรัพยากรการผลิตที่เพียงพอกับความต้องการของสมาชิก ทั้งนี้ เพราะกลุ่มเครือข่ายเกษตรธรรมชาติจะมีการประชุมร่วมกันเพื่อปรึกษาหารือในการแบ่งปันและจัดสรรทรัพยากรที่มีค่อนข้างจำกัด เช่น เงินให้กู้ยืม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สมาชิกทุกคน สอดคล้องกับความเข้มแข็งของชุมชน ในมิติเศรษฐกิจ ตัวชี้วัดในการจัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจ คือ ชุมชนได้มีการจัดสรรทรัพยากรการผลิตที่เพียงพอกับความต้องการของสมาชิก ทั้งในระบบการแบ่งปันและระบบการผลิตตามการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจหรือการค้าขาย ส่วนประเด็นสมาชิกของกลุ่มมีรายได้จากการผลิตสินค้าเกษตรธรรมชาติและมีเงินออมของครัวเรือนนั้น เพราะสินค้าเกษตรธรรมชาติราคาจะสูงกว่าสินค้าเกษตรที่ใช้สารเคมี และมีตลาดรองรับที่ค่อนข้างแน่นอน เกษตรกรผลิตเอง ขายเอง วางแผนการดำเนินงานกันเองภายในกลุ่มภายในเครือข่าย ทำให้สมาชิกทุกคนสามารถขายสินค้าเกษตรที่เป็นผลผลิตของตนเองได้ ทำให้มีรายได้และมีเงินออมภายในครัวเรือน

มิติที่ 4 ด้านกิจกรรมของเครือข่าย การกิจที่โดดเด่นของกลุ่มเครือข่ายที่มีผลทำให้สมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ประสบความสำเร็จได้ คือ บทบาทหน้าที่หลักของเครือข่าย ในการประสานงาน การออกแบบกิจกรรมของเครือข่าย ความสำเร็จจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีการพัฒนากิจกรรมที่มีความสร้างสรรค์และเชื่อมโยงไปถึงทุกคนในกลุ่มเครือข่าย และกลุ่มเครือข่ายอื่น มีการจัดหาแหล่งเรียนรู้และเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ที่เป็นต้นแบบของเครือข่าย มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้เห็นถึงระดับความพร้อมของการบริหารจัดการแต่ละกลุ่ม และการบริหารจัดการกิจกรรมรูปแบบที่เป็นทางการและรูปแบบที่ไม่เป็นทางการอย่างเหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้กับสมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสุกัญญา พยุงสิน (2561) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย (ผักและผลไม้) แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ในจังหวัดลพบุรี พบว่า ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกเกี่ยวกับการผลิตผักและผลไม้ เพื่อให้ได้คุณภาพมีความปลอดภัย และมีการวางแผนผลิตร่วมกันระหว่างสมาชิก เพื่อให้มีผลผลิตออกสู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการสร้างกลุ่มสมาชิก เพื่อการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย ไว้ให้คำแนะนำในการดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว ผักและผลไม้ให้ถูกวิธี และการได้รับการสนับสนุนปัจจัยในการผลิตผักผลไม้ปลอดภัย

1. มิติด้านของผู้นำ ความเข้มแข็งของผู้นำซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในลำดับต้น ๆ ที่ทำให้เครือข่ายเกษตรอินทรีย์เข้มแข็งได้นั้น โดยผู้นำต้อง 1) มีวิสัยทัศน์ 2) กล้าเปลี่ยนแปลง 3) การประสานงานที่ดี 4) มีมนุษยสัมพันธ์ 5) ตั้งใจมุ่งมั่นในการทำงาน มีความอดทน มีอุดมการณ์ 6) มีการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 7) มีคุณธรรม จริยธรรม 8) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 9) เป็นนักสร้างแรงบันดาลใจที่ดี 10) ต้องเป็นนักประชาสัมพันธ์ที่ดี ทั้งนี้เพราะความเข้มแข็งของผู้นำและคุณลักษณะของผู้นำจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เครือข่ายเกษตรอินทรีย์เข้มแข็ง ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาจากการศึกษาของธวัชชัย เสือเมือง และ ฤทธิภาภรณ์ มั่นกระโทก (2561) พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปรับเปลี่ยนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนบ้านเขาหิน คือ ผู้นำกลุ่มเกษตรกรรม โดยการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน การได้รับงบประมาณและความรู้จากหน่วยงานราชการ และการมีตลาดรองรับผลผลิตที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับ (Yuprasert, 2010) ที่ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิก ความเข้มแข็งของผู้นำ และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านปรากฏผล ดังนี้ ด้านความเข้มแข็งของผู้นำในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ผู้นำมีความรู้ความเข้าใจในภารกิจที่รับผิดชอบอยู่เป็นอย่างดีในระดับมากที่สุด เนื่องจากคุณลักษณะของผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในงานที่ทำ มีความรับผิดชอบสูงต่องาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Wongsamutpaisarn, 2008) ที่ศึกษาเรื่อง บทบาทผู้นำชุมชนกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลนครสมุทรปราการพบว่าผู้นำจะบริหารจัดการองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งชุมชนให้ดีขึ้น ไม่ได้อาศัยแต่เพียงการมีคุณลักษณะหรือภาพลักษณ์ที่โดดเด่นของตนเองเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในภารกิจที่รับผิดชอบอยู่เป็นอย่างดีด้วย จึงจะบรรลุผลแห่งความสำเร็จได้ ดังหลักที่ว่า “ความรู้ คู่คุณธรรม” ส่วนประเด็นการยึดถือผลประโยชน์ของสมาชิกเป็นหลักนั้น ผู้นำที่ได้นอกจากจะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนแล้ว ผู้นำเองยังต้องยึดผลประโยชน์สมาชิกในกลุ่มหรือชุมชนเป็นที่ตั้ง

2. มิติด้านทีมคุณภาพ วิธีการจัดการทีมของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ให้มีความเข้มแข็งทำได้โดยการส่งเสริมการดำเนินการอย่างมีคุณภาพของเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ประกอบด้วย 1. ทีมต้องอยู่ได้ พึ่งตนเองได้ 2. ทีมต้องมีความรู้ 3. ทีมต้องมีความซื่อสัตย์ คุณธรรม จริยธรรม 4. ทีมต้องมีสามัคคีในกลุ่ม 5. ทีมต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 6. ทีมต้องมีอุดมการณ์ร่วมกัน ยึดมั่นกติกากฎเกณฑ์ 7. ทีมต้องมีกิจกรรมสอดคล้องสถานการณ์ 8. ทีมต้องมีศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งผลดังกล่าวสอดคล้องกับทัศนะของ (Burke ,1999) ได้กล่าวถึง แนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายที่มุ่งรักษาความสมดุลระหว่างความต้องการของหน่วยงานสนับสนุนและเครือข่าย คือ ถ้าจะให้เครือข่ายอยู่รอด เครือข่ายต้องมีการติดต่อสื่อสารกับสมาชิกให้บ่อยครั้งสม่ำเสมอ และมีการแบ่งงานให้กับสมาชิกร่วมรับผิดชอบ ส่วนประเด็นสมาชิกมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดนั้น โดยสมาชิกจะไม่ใช้สารเคมีในการปลูกพืช ผัก แต่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยธรรมชาติแทน นอกจากนี้สมาชิกยังมีการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยมีการรวมกลุ่มกันระหว่างสมาชิกทุกเดือน สอดคล้องกับ (Techarin, P. ,1988) ซึ่งได้ให้ทัศนะของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ประการหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมปฏิบัติตามนโยบาย โครงการ กิจกรรมให้บรรลุผลตรงตามเป้าหมายที่วางไว้

3. มิติด้านเครือข่าย การบริหารจัดการกลุ่มเพื่อให้หลวมรวมเป็นหนึ่งเดียวได้นั้น ต้องประกอบด้วยวิธีการบริหารจัดการเครือข่ายทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ประกอบด้วย 1. ต้องมีอุดมการณ์ของเครือข่าย มีอุดมการณ์ร่วมกัน 2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือกลุ่มอาชีพ 3. เวทีแลกเปลี่ยนให้กับเครือข่าย 4. การสร้างกระบวนการเรียนรู้ 5. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่หลากหลาย 6. การประชาสัมพันธ์อย่างเหมาะสม 7. มีหน่วยงานที่ปรึกษา และ 8. การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผลดังกล่าวสอดคล้องกับตัวชี้วัดความเข้มแข็งในระดับชุมชนของ (Kanchanasuwan W.,2010) คือ ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติด้านสังคมนั้น มีภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า กลุ่มเครือข่าย ฯ มีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกเครือข่ายกันอย่างต่อเนื่อง เช่น ผ่านหอกระจายข่าว/วิทยุของชุมชน/โทรศัพท์มากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มเครือข่าย ฯ จะมีการจัดเวทีและวิเคราะห์การเรียนรู้เพื่อดูความต้องการของสมาชิกใหม่ และแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของสมาชิกเดิม ซึ่งเป็นการสร้างกิจกรรมอย่างต่อเนื่องที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก ซึ่งผลดังกล่าว สอดคล้องกับ การศึกษา การจัดการเครือข่ายเกษตรธรรมชาติของชุมชนของ (อรรณพ เรื่องกัลป์ปวงค์ และคณะ ,2557) ศึกษาการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติชุมชน วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี จากการวิจัย พบว่าเกษตรธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพ นอกจากนี้ ยังมีการแลกเปลี่ยนความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นระหว่างชุมชน ซึ่งจะมีการจัดกิจกรรมสัญจรไปตามกลุ่มต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ (Rodkeaw, K. ,2007) ซึ่งได้กล่าวถึง กิจกรรมการเรียนรู้ของเครือข่ายการเรียนรู้ ที่ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ และสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนนั้นจะต้องประกอบด้วย 1.การจัดทำแผนชุมชน 2. การจัดเวทีการเรียนรู้ 3.การศึกษาดูงานและการฝึกอบรมประชุม สัมมนา นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการเรียนรู้อื่น ๆ ที่เครือข่ายการเรียนรู้สามารถส่งเสริมและพัฒนาตามความพร้อมและศักยภาพของชุมชน เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้ของเครือข่ายบรรลุตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การเข้าร่วมกับเครือข่ายภายนอก เป็นต้น

4. มิติด้านกิจกรรมของเครือข่าย เพื่อให้สมาชิกในเครือข่ายได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายจะต้องออกแบบกิจกรรม ประกอบด้วย 1.การเรียนรู้กิจกรรม 2. กิจกรรม Best Practice 3. ข้อมูลกลาง เครือข่ายควรมีกิจกรรมการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล 4.การเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่น 5. กิจกรรมตอบโต้ภัยและความต้องการและ 6.กิจกรรมตามประเภทของเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ (นันธิดา จันทรศิริ ,2560) ได้ศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการองค์กรชุมชนกรณีองค์กรการเงินชุมชน จังหวัดนครราชสีมา โดยเลือกองค์กรเป้าหมาย จำนวน 3 แห่ง ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการในจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้วิธีการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสนทนากลุ่ม มีการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอผลวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชนในจังหวัดนครราชสีมาด้านกระบวนการ ต้องมีโครงสร้างและกระบวนการทำงาน มีการวางแผนร่วมกันและมีการบริหารความเสี่ยง ด้านการบริหารเงินทุนและทรัพยากร ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีกระบวนการสร้างความรู้เพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง และบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ด้านการพัฒนาขีดความสามารถขององค์กร ต้องมีการตรวจสอบผลการดำเนินงานทั้งภายในและภายนอก และปรับปรุงแก้ไขผลการดำเนินงาน และด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิกและชุมชน ต้องมีการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก และการจัดสรรผลประโยชน์เพื่อชุมชน

โดยผลการรับรองรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวม ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยอย่างยิ่งกับรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ ว่ามีความเป็นไปได้ มีความถูกต้อง มีความเป็นประโยชน์ และมีความเหมาะสมในทุกรายการ คือ เห็นด้วยด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความเหมาะสม และเห็นด้วยอย่างยิ่งกับทุกรายการ ทั้งนี้ เป็นเพราะรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่าย ได้ผ่านกระบวนการในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ ตามทฤษฎีและแนวคิดการสร้างเครือข่าย แนวคิดทฤษฎีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายและการจัดการเครือข่าย แนวคิดกลยุทธ์การบริหารจัดการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น ประชาสังคม การบริหารจัดการเครือข่ายมาใช้ในการพัฒนา จากนั้นนำมาสังเคราะห์ออกแบบ การสร้างเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไปอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ อาศัยการบริหารจัดการปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ อาทิ ปัจจัยมิติของผู้นำ ปัจจัยมิติด้านทีมคุณภาพ ปัจจัยมิติด้านเครือข่ายและปัจจัยมิติด้านกิจกรรมเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพ จากนั้นผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลสารสนเทศ ข้อวิพากษ์ดังกล่าว มาทำการปรับปรุงและสังเคราะห์เพื่อสร้างเป็นรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ แสดงว่ารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ มีคุณภาพเหมาะสม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ควรบูรณาการการทำงาน ร่วมกันในการสนับสนุนส่งเสริมการสร้างเครือข่ายหนุนเสริมให้ความรู้ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้สามารถลดต้นทุนการผลิตได้นำไปสู่กระบวนการผลิตแบบอินทรีย์ของเกษตรกรที่มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น
2. สำนักงานพาณิชย์จังหวัดและการค้าภายในจังหวัดชัยภูมิ ควรบูรณาการการทำงานร่วมกันและควรมีนโยบายและจัดทำยุทธศาสตร์ส่งเสริมการจำหน่ายผลผลิตแบบอินทรีย์ทุกชนิดให้แก่กลุ่มเกษตรกรอย่างเป็นรูปธรรม
3. ควรสร้างช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิที่เป็นประโยชน์ผ่านสื่อหลายช่องทาง โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคมออนไลน์ เครือข่ายไลน์ เครือข่ายเฟซบุ๊ก ซึ่งเป็นช่องทางที่สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและเป็นวงกว้าง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบหรือปัจจัยที่สร้างเสริมศักยภาพของเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ ให้ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการของเครือข่ายอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน
2. ควรมีการจัดการความรู้ในเรื่องระบบการรับรองแปลงเกษตรกรอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ ของเครือข่ายฯ
3. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาสินค้าและการแปรรูปผลผลิตจากเกษตรกรอินทรีย์ของสมาชิกในเครือข่าย

เอกสารอ้างอิง

กรีนเนท. (2559). **เกษตรอินทรีย์คืออะไร. มติที่ประชุมใหญ่ IFOAM มิถุนายน 2551 อิตาลี.** สืบค้น 9 มีนาคม 2561, จาก www.greennet.or.th/article/317

กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจสหกรณ์ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดยโสธร. (2559). **รายงานผลการดำเนินการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนประจำปี 2559.** สำนักงานสหกรณ์จังหวัดยโสธร.

จำนงค์ จุลเอี่ยม. (2552). การฝึกอบรมเกษตรกรหลักสูตรวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้นต่อสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติตามหลักเกษตรอินทรีย์. **วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์**, 1(2), 114-125.

รัชชัย เสือเมือง และ ยุภาพรรณ มั่นกระโทก. (2561). การถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนากลุ่มเกษตรอินทรีย์ ชุมชนบ้านเขาหิน อำเภอลองทาด จังหวัดสระแก้ว. **วารสารเกษตรกรรมไทย**, 11(3), 49-59.

นันธิดา จันทรศิริ (2560). ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการองค์กรชุมชน กรณี องค์การการเงินชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี**. 9(2), 265-294.

มูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย (มกอท.). (2559). **คู่มือการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม พี จี เอส (พิมพ์ครั้งที่ 1).** กรุงเทพฯ: คอมม่าดีไซด์แอนด์พริ้นท์.

สุกัญญา พยุงสิน (2561). การพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย (ผักและไม้ผล) แบบมีส่วนร่วมของชุมชนใน จังหวัดลพบุรี. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี**. 7(พิเศษ), 61-72.

สุเทพ คำเมฆ. (2559). **ทวนทางสังคมกับการพัฒนาเป็นชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มเกษตรอินทรีย์.** (วิทยานิพนธ์สาขาวิชาวิจัยประชากรและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.

อรรณพ เรืองกัลปวงศ์ สราวรรณ เรืองกัลปวงศ์ และคณะ. (2557). การพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. **วารสารวิจัย มสธ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสวนดุสิต**, 10(2), 73-90.

Bevir, M. (2009). Governance as theory, practice, and dilemma. In M. Bevir (Ed.), **The SAGE handbook of governance**. London: SAGE Publications.

Burke, A. (1999). **Communications & development : A practical guide**. London: Social Development Division Department for International Development.

Kanchanasuwan, W. (2010). **The Process of Strength Community Management : Formation Factor and KPI.** Research National Institute of Development Administration. Retrieved on June 17, 2011, from http://journal.nida.ac.th/journal/attachments/wa_natam.pdf. (in Thai).

Rodkeaw, K. (2007). **The Learning Process Development of Learning Network by applying the concept of Experiential Learning to Make the Community Strength.** Bangkok: Department of Community Development. (in Thai).

Teacharin, P. (1988). **The Participation in People Work Development.** Bangkok: Saksopha Press. (in Thai)

Wongsamutpaisarn, A. (2008). **The Role of Community Leader in Inner Community conflict Resolution: Case study Samutprakarn Municipal.** (Master's thesis). Khonkaen University, Khonkaen. (in Thai).

Yuprasert, B. (2010). **Network Concept.** Bangkok: Sukothai Thammatiraj University.